Lietas arhīva Nr. AA43-0367-19/19
ECLI:LV:ADAT:2019:0426.A420158918.6.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2019. gada 26. aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Karina Krastiņa,
tiesneses Sandra Gintere un Santa Liniņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par Jūrmalas pilsētas domes 2018. gada 5. janvāra lēmuma Nr.1.1-40/20 atcelšanu, sakarā ar Jūrmalas pilsētas domes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 31. augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Jūrmalas pilsētas domes (turpmāk – Dome) Labklājības pārvaldes Sociālo pakalpojumu piešķiršanas komisijas (turpmāk – Komisija) 2017. gada 11. oktobra lēmumu /pers. C/ piešķirts ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā pilngadīgām personām (turpmāk – pakalpojums), uzņemot viņu ar 2017. gada 16. oktobri Jūrmalas pilsētas pašvaldības iestādē „Jūrmalas veselības veicināšanas un sociālo pakalpojumu centrs".

Ar Komisijas 2017. gada 15. novembra lēmumu noteikts, ka /pers. C/ dēli /pers. A/ un /pers. B/ (turpmāk abi kopā arī – pieteicēji) no 2017. gada 16. oktobra sedz starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu.

Minēto lēmumu pieteicēji apstrīdēja.

[2] Ar Domes 2018. gada 5. janvāra lēmumu Nr.1.1-40/20 (turpmāk – Lēmums) Komisijas 2017. gada 15. novembra lēmums atstāts negrozīts.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (turpmāk – Likums) 8. panta pirmo daļu personas, kas saņem sociālos pakalpojumus vai sociālo palīdzību, vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

Jūrmalas pilsētas domes 2008. gada 17. janvāra saistošo noteikumu Nr.2 „Par Jūrmalas pašvaldības sociālajiem pakalpojumiem" (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.2) 5.1. punktā noteikts, ka personas vai tās likumīgo apgādnieku pienākums ir samaksāt par pieaugušo aprūpes institūcijā sniegtajiem pakalpojumiem, slēdzot vienošanos ar pakalpojumu sniedzēju. Labklājības pārvalde izvērtē personu iespējas samaksāt par pieaugušo aprūpes institūcijā saņemto pakalpojumu, pamatojoties uz iztikas līdzekļu deklarāciju, ievērojot šo noteikumu nosacījumus, ka persona sedz izdevumus par pieaugušo aprūpes institūcijā sniegtajiem pakalpojumiem no pensijas, piemaksas pie pensijas vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, savukārt likumīgo apgādnieku rīcībā esošie līdzekļi pēc personai sniegtā pakalpojuma samaksas nedrīkst būt mazāki par noteikto summu.

Izvērtējot /pers. C/ ienākumus, konstatēts, ka /pers. C/ nevar pilnā apmērā segt izdevumus par pieaugušo aprūpes institūcijā sniegtajiem pakalpojumiem.

[2.2] Saistošo noteikumu Nr.2 5.2. punktā noteikts, ja persona ar saviem ienākumiem, ņemot vērā šo noteikumu 5.1.1. apakšpunkta nosacījumus, nevar segt pilnu pieaugušo aprūpes institūcijas pakalpojuma izmaksu, tad atlikušo maksu līdz pilnai pakalpojuma izmaksai atbilstoši šo noteikumu 5.2.1. apakšpunktā un 5.2.2. apakšpunktā noteiktajam attiecīgi sedz Civillikumā noteiktie personas likumīgie apgādnieki, ievērojot 5.1.3. apakšpunktā minētos nosacījumus, vai pašvaldība, ja personai saskaņā ar Civillikumu nav likumīgo apgādnieku vai personas likumīgo apgādnieku ienākumi nepārsniedz 5.1.3. apakšpunktā noteiktu apmēru.

Ievērojot Civillikuma 188. pantā un Likuma 1. panta 37. punktā noteikto, konstatēts, ka /pers. C/ likumīgie apgādnieki ir dēli /pers. A/ un /pers. B/.

/pers. C/ nevar segt pakalpojuma izmaksas pilnā apmērā, līdz ar to atlikusī maksa līdz pilnai pakalpojuma samaksai jāsedz viņa likumīgiem apgādniekiem, ievērojot Saistošo noteikumu Nr.2 5.1.3.apakšpunkta nosacījumus.

[2.3] Ar Komisijas 2017.gada 11.oktobra starplēmumu noteikts, ka, lai lemtu par /pers. C/ sniegtā pakalpojuma finansēšanas kārtību, pieteicējiem līdz 2017. gada 10. novembrim saskaņā ar Likuma 8. panta sesto daļu Labklājības pārvaldē jāiesniedz ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtējums, tomēr norādītajā termiņā pieteicēji to neiesniedza. Līdz ar to

nav iespējas izvērtēt likumīgo apgādnieku ienākumus un materiālo stāvokli.

Tādējādi pamatoti noteikts, ka pieteicēji no 2017. gada 16. oktobra sedz starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu.

[2.4] Ja pastāv strīds par to, vai bērnam ir pienākums uzturēt kādu no vecākiem vai arī bērns no šī pienākuma atbrīvojums, tad šāds strīds izšķirams vispārējās jurisdikcijas tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Vērtēt šādus civiltiesiskos strīdus nav iestādes kompetencē. Atbilstoši Civillikuma 188. panta otrajai daļai iestāde varētu lemt par pieteicēju atbrīvošanu no starpības starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu segšanas, tikai pamatojoties uz vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu, ar kuru pieteicēji būtu tikuši atbrīvoti no pienākuma uzturēt tēvu /pers. C/. Šobrīd iestāde nekonstatē, ka pieteicēji nebūtu atzīstami par /pers. C/ likumīgiem apgādniekiem.

[3] Pieteicēji vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Lēmuma atcelšanu. Pieteikumā norādīts turpmāk minētais.

[3.1] /pers. C/ nepiedalījās dēlu uzturēšanā un audzināšanā, darbspējīgā vecumā nestrādāja, dzēra, atstāja ģimeni, kad bērni vēl bija mazi, vēlāk sāka klaiņot. Tā kā /pers. C/ neizpildīja tēva pienākumus, viņa dēliem neiestājas pienākums uzturēt savu tēvu, sedzot starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu.

[3.2] /pers. C/ saskaņā ar Civillikuma 188. pantu ir prasījuma tiesības, kuras viņš var izmantot, lai pierādītu, ka viņa dēliem ir pienākums uzturēt savu tēvu. Kamēr /pers. C/ šādu viņa dēlu pienākumu nav pierādījis, iestāde nevar prasīt no pieteicējiem samaksu par pakalpojumu.

[4] Dome paskaidrojumos par pieteikumu norādīja, ka saskaņā ar Civillikuma 188. pantu bērniem ir pienākums uzturēt vecākus, tātad pienākums rūpēties par vecāku jau ir noteikts likumā un klientam vai iestādei papildus nekas nav jāpierāda. Savukārt, ja rodas strīdi par uzturlīdzekļiem, strīdu izšķir vispārējās jurisdikcijas tiesa.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2018. gada 31. augusta spriedumu pieteikumu apmierināja.

Spriedums pamatots šādi.

[5.1] Likuma „Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 7. punkts noteic, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītni u.c.).

Ministru kabineta 2008. gada 21. aprīļa noteikumu Nr.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība" 5.4. apakšpunkts noteic, ka Sociālais dienests izvērtē pašvaldības iespējas sniegt personas vajadzībām atbilstošu sociālo pakalpojumu vai sociālo palīdzību, personas vai viņas ģimenes locekļu līdzdarbības iespējas un nepieciešamību noslēgt par to vienošanos, kā arī nepieciešamību sastādīt rehabilitācijas plānu. Saskaņā ar minēto noteikumu 5.5. apakšpunktu Sociālais dienests pieņem lēmumu par sociālā pakalpojuma vai sociālās palīdzības piešķiršanu, ja nodrošināt sociālo pakalpojumu vai sociālo palīdzību ir pašvaldības pienākums, vai par atteikumu piešķirt sociālo pakalpojumu vai sociālo palīdzību, un rakstiski informē personu par pieņemto lēmumu.

Izskatāmajā gadījumā Komisija ar 2017. gada 9. augusta lēmumu atzina, ka /pers. C/ nespēj sevi aprūpēt un viņam ir tiesības saņemt pakalpojumu, savukārt 2017. gada 11. oktobrī norīkoja /pers. C/ pakalpojuma saņemšanai Jūrmalas pilsētas pašvaldības iestādē „Jūrmalas veselības veicināšanas un sociālo pakalpojumu centrs".

[5.2] Saskaņā ar Likuma 8. panta pirmo daļu klienta vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Savukārt minētā likuma 8. panta ceturtā daļa noteic, ja klients vai viņa apgādnieks nespēj samaksāt par sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Atbilstoši Ministru kabineta 2003. gada 27. maija noteikumu Nr.275 „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta" (turpmāk – Noteikumi Nr.275) 5.2. punktam, ja klients nevar samaksāt pilnu pakalpojumu maksu, klients maksā daļu no pakalpojuma maksas – starpību starp viņa ienākumu līmeni un valstī noteikto trūcīgas personas ienākumu līmeni, bet pārējo pakalpojuma samaksas daļu līdz pilnai pakalpojuma samaksai sedz apgādnieks.

Civillikuma 188. pantā noteikts, ka pienākums uzturēt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem samērā ar viņu spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli. Strīdus par uzturlīdzekļiem vecākiem vai vecvecākiem izšķir tiesa (panta pirmā daļa). Bērnu var atbrīvot no pienākuma uzturēt vecākus vai vecvecākus, ja tiek konstatēts, ka vecāki vai vecvecāki bez dibinātiem iemesliem izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu (panta otrā daļa).

Līdz ar to vispārīgi no likuma izriet bērnu pienākums uzturēt vecākus un, tātad, arī samaksāt par vecāku sociālo aprūpi, jo bērni ir uzskatāmi par apgādniekiem Likuma 8. panta izpratnē.

[5.3] Saskaņā ar Noteikumu Nr.275 2. punktu klients par saņemto pakalpojumu maksā atbilstoši noslēgtajam līgumam starp klientu un sociālā pakalpojuma sniedzēju. Līgumā papildus Civillikumā noteiktajiem vispārīgajiem līguma noteikumiem norāda: 2.1. detalizētu pakalpojuma saturu; 2.2. pakalpojuma saņemšanas vietu un pakalpojuma saņemšanas ilgumu; 2.3. pakalpojuma cenu, kopējo līguma summu, samaksas termiņus un soda sankcijas; 2.4. līguma izbeigšanas nosacījumus un līguma noteikumu pārskatīšanas kārtību.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.275 3. un 4. punktu, ja klients normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par trūcīgu, par pakalpojumu maksā viņa apgādnieks vai apgādnieki. Šādā gadījumā šo noteikumu 2. punktā minēto līgumu noslēdz starp klientu, viņa apgādnieku un pakalpojuma sniedzēju (3. punkts). Ja klienta apgādnieks normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par trūcīgu, par pakalpojumu maksā tā pašvaldība, kura ir pieņēmusi lēmumu par pakalpojuma nepieciešamību. Šādā gadījumā šo noteikumu 2. punktā minēto līgumu noslēdz starp klientu, pašvaldību un pakalpojuma sniedzēju (4. punkts).

Saistošo noteikumu Nr.2 5.1. punktā noteikts, ka personas vai tās likumīgo apgādnieku pienākums ir samaksāt par pieaugušo aprūpes institūcijā sniegtajiem pakalpojumiem, slēdzot vienošanos ar pakalpojumu sniedzēju.

No minētajām tiesību normām secināms, ka ar ilgstošas sociālās aprūpes institūciju par sociālo aprūpi tiek noslēgts privāttiesisks līgums, tajā skaitā nosakot pakalpojuma cenu, kopējo līguma summu, samaksas termiņus un soda sankcijas. Šāds līgums tiek noslēgts arī ar apgādnieku.

Tādējādi sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma nodrošināšana sociālās palīdzības ietvaros ir divpakāpju process, kura pirmajā stadijā tiek pieņemts publiski tiesisks lēmums, savukārt otrajā stadijā uz šā publiski tiesiskā lēmuma pamata tiek slēgts privāttiesisks līgums. Juridiskajā literatūrā un tiesu praksē šis process nosaukts par divpakāpju teoriju, kad publisko tiesību attiecības tālāk pārvēršas par privāto tiesību attiecībām, kuru tiesiskums nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei (sal. sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 22. decembra lēmuma SKA-1588/2016 7. punktu*).

[5.4] Tā kā atbilstoši normatīvajam regulējumam līgums par sociālo aprūpi ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā tiek noslēgts privāto tiesību jomā starp privātpersonu un sociālās aprūpes pakalpojuma sniedzēju, secināms, ka pašvaldība nav tiesīga vienpusēji, ar administratīvo aktu, noteikt privātpersonas – sociālās palīdzības saņēmēja likumiskā apgādnieka – pienākumu segt pakalpojuma izmaksas. Attiecīgi arī sociālās aprūpes pakalpojuma izmaksu piedziņa nav iespējama administratīvā akta piespiedu izpildes ceļā. Ja pakalpojuma saņēmēja apgādnieks līguma noslēgšanai nepiekrīt, sociālās aprūpes pakalpojuma izmaksas ir piedzenamas civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Arī strīds par to, vai bērns ir atbrīvojams no pienākuma uzturēt vecāku, ja vecāks bez dibinātiem iemesliem izvairījies pildīt savus pienākumus pret bērnu, ir risināms vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Par minēto liecina arī vispārējās jurisdikcijas tiesu prakse, piemēram, vairākos gadījumos sociālās aprūpes institūcijas ir iesniegušas prasības par maksājumu piedziņu no klienta apgādnieka gan gadījumos, kad līgums ir noslēgts starp apgādnieku un sociālās aprūpes institūciju, gan gadījumos, kad līgums nav noslēgts (sk., piemēram, *Kurzemes apgabaltiesas 2017. gada 26. aprīļa spriedumu lietā Nr.C20201216, Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 28. decembra spriedumu lietā Nr.C32287615*). Atsevišķos gadījumos vispārējas jurisdikcijas tiesa ir izskatījusi arī pašvaldības prasību pret klienta apgādniekiem par ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu parāda piedziņu un pienākuma uzlikšanu segt izmaksas par apgādājamā saņemtajiem ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumiem, vienlaicīgi skatot arī klienta apgādnieku prasību pret trešo personu – klientu – par bērnu atbrīvošanu no pienākuma maksāt uzturlīdzekļus un pienākumu apmaksāt sociālās aprūpes pakalpojumus (sk., piemēram, *Kuldīgas rajona tiesas 2017. gada 24. maija spriedumu lietā Nr.C19054516*).

[5.5] Tiesa secināja, ka Lēmums pieņemts, pašvaldībai darbojoties ārpus savas kompetences, tādēļ tas ir atceļams.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 31. augusta spriedumu Dome iesniegusi apelācijas sūdzību, norādot turpmāk minēto.

[6.1] Nepamatots ir tiesas secinājums, ka pašvaldība Lēmumu pieņēmusi, darbojoties ārpus savas kompetences, jo saskaņā ar Likuma 8. panta pirmo un ceturto daļu un Noteikumiem Nr.275 pašvaldība, izvērtējot klienta un apgādnieka ienākumus, var izdot labvēlīgu administratīvo aktu, atbrīvojot pilnībā vai daļēji no pienākuma veikt samaksu par pakalpojumu.

[6.2] Ja klienta apgādnieks nesniedz informāciju par saviem ienākumiem, pašvaldība nevar izvērtēt ienākumus un pieņemt labvēlīgu administratīvo aktu, līdz ar to apgādniekam ir jāsedz starpība starp klienta veikto maksājumu un pakalpojuma cenu pilnā apmērā.

[6.3] **Ar līguma** par pakalpojuma sniegšanu un apmaksu **slēgšanas brīdi starp pusēm tiek nodibinātas privāttiesības**. Līdz ar to lēmums par pakalpojuma apmaksas kārtību ir nepieciešams, lai pakalpojuma sniedzējs varētu noslēgt līgumu par pakalpojuma sniegšanu ar klientu, apgādnieku un pašvaldību.

[6.4] Gadījumā, ja pieteicēji uzskata, ka viņi nav klienta apgādnieki, tad šādi strīdi ir risināmi vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[7] Pieteicēji paskaidrojumus par Domes apelācijas sūdzību nesniedza.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 245. un 304. panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskatīja rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi un novērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā ar apelācijas sūdzības un procesa dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Domes apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir apmierināms pilnībā.

[10] No lietas materiāliem apgabaltiesa konstatē šādus apstākļus.

Pieteicēju tēvam /pers. C/ ir sniegts pakalpojums. Lietā nav strīda par to, ka /pers. C/ nepieciešams sniegtais pakalpojums, taču /pers. C/ nespēj segt visas izmaksas par šī pakalpojuma saņemšanu.

Lēmumā noteikts, ka /pers. C/ dēli – pieteicēji – no 2017. gada 16. oktobra sedz starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu.

Pieteicēji Domei administratīvajā procesā iestādē ir norādījuši, ka saskaņā ar Civillikuma 188. panta otro daļu viņiem nav pienākuma uzturēt /pers. C/ (*lietas 21. – 22. un 32. – 34. lapa*).

Secināms, ka izskatāmajā gadījumā pastāv civiltiesisks strīds par to, vai pieteicēji var tikt atzīti par /pers. C/ apgādniekiem, taču šo faktu iestāde nav ņēmusi vērā.

A r Lēmumu pieteicējiem ir uzlikts pienākums samaksāt starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu vēl pirms tiek izšķirts civiltiesisks strīds par to, vai pieteicēji ir atzīstami par /pers. C/ apgādniekiem.

Dome uzskata, ka ir tiesīga Lēmumu pieņemt, jo tās kompetencē ir izlemt jautājumu par klientam nepieciešamo pakalpojumu un atbilstošā pakalpojuma piešķiršanu. Domes kompetencē nav vērtēt civiltiesiskus strīdus.

Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka Lēmums, kuru pārsūdzējuši pieteicēji, ir nevis par pakalpojuma nepieciešamību un piešķiršanu /pers. C/ (tāds ir Komisijas 2017. gada 11. oktobra lēmums), bet gan par pienākuma uzlikšanu pieteicējiem segt starpību starp /pers. C/ veikto maksājumu par saņemto pakalpojumu un pilno pakalpojuma izmaksu. Abi minētie lēmumi ir ar atšķirīgiem adresātiem (pirmajā gadījumā – /pers. C/ kā klients, Lēmuma gadījumā – pieteicēji ar viņiem pašvaldības uzlikto tiesisko pienākumu) un ar atšķirīgu tiesisku saturu.

[11] Atbilstoši Likuma 8. panta pirmajai daļai klienta vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Šā likuma 1. panta 37. punkts noteic, ka apgādnieks ir persona, kurai saskaņā ar likumu vai tiesas nolēmumu ir pienākums rūpēties par savu laulāto, bērniem vai vecākiem.

Civillikuma 188. panta pirmā daļa noteic, ka pienākums uzturēt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem samērā ar viņu spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli. Strīdus par uzturlīdzekļiem vecākiem vai vecvecākiem izšķir tiesa.

Atbilstoši Civillikuma 188. panta otrajai daļai bērnu var atbrīvot no pienākuma uzturēt vecākus vai vecvecākus, ja tiek konstatēts, ka vecāki vai vecvecāki bez dibinātiem iemesliem izvairījušies pildīt savus pienākumus pret bērnu.

Tādējādi pienākumu bērniem kā apgādniekiem maksāt par vecākam sniegtajiem sociālās aprūpes pakalpojumiem noteic likums, nevis pašvaldības izdots administratīvais akts. Taču likumdevējs ir noteicis arī izņēmumus no vispārējās kārtības un iespēju atbrīvot no pienākuma maksāt par vecākiem sniegtajiem sociālās aprūpes pakalpojumiem. Šis jautājums ir risināms vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā.

Tā kā pieteicēji bija paziņojuši Domei iemeslu, kādēļ viņi neplāno uzturēt /pers. C/, t.i., pamatojoties uz Civillikuma 188. panta otrajā daļā noteikto (sk. gan /pers. B/ 2017. gada 4. novembra iesniegumu Domei, gan apstrīdēšanas iesniegumu; *lietas 21. – 22. un 32. – 34. lapa*), Dome nebija tiesīga ignorēt faktu, ka pastāv strīds par to, vai pieteicēji ir atzīstami par apgādniekiem Likuma 1. panta 37. punkta izpratnē. Kā pamatoti norāda arī Dome, pašvaldības iestāde nav tiesīga iestāties vispārējās jurisdikcijas tiesas vietā un minēto strīdu izšķirt.

Jautājums par to, vai pieteicēji ir atzīstami par /pers. C/ apgādniekiem Likuma 1. panta 37. punkta un Civillikuma 188. panta pirmās daļas izpratnē, ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetences jautājums, līdz ar to nav izskatāms konkrētās administratīvās lietas ietvaros.

Augstākā tiesa ir norādījusi, ka sociālā dienesta vēstule, kurā norādīts bērnu pienākums maksāt par sava tēva saņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem, bez Likuma 8. panta kārtībā celtas prasības pati par sevi nerada līdzpieteicējiem nekādas tiesiskās sekas. Tiesiskais stāvoklis no vēstules saņemšanas nepasliktinās. Prasītāju tiesiskās intereses varētu tikt uzskatītas par apstrīdētām Civilprocesa likuma 1. panta pirmās daļas izpratnē, ja pret viņiem būtu celta prasība tiesā. Ja tas nav noticis, atzīstams, ka prasība Civillikuma 188. panta otrās daļas kārtībā ir celta priekšlaicīgi, pirms prasītāju tiesības tikušas aizskartas vai apstrīdētas. Šādā situācijā prasītājiem nav prasības tiesību. Civillikuma 188. panta otrā daļa, iztulkojot to sistēmiski Civilprocesa likuma 1. panta kontekstā, nedod tiesības uz patstāvīgas prasības celšanu, ja nav celta prasība uz Civillikuma 188. panta pirmās daļas vai Likuma 8. panta pamata. Tad, kad būs celta šāda prasība, Civillikuma 188. panta otrā daļa dos iespējas no minētā pienākuma atbrīvoties attiecīgās tiesvedības ietvaros (sk. *Augstākas tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 28. februāra sprieduma lietā Nr.SKC-60/2017 7. punktu*).

Ievērojot minēto, pretēji Domes apelācijas sūdzībā norādītajam, secināms, ka pieteicējiem nav pamata vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību, kas pamatota ar Civillikuma 188. panta otro daļu (lai atbrīvoties no pienākuma uzturēt tēvu /pers. C/), kamēr Civillikuma 188. panta pirmās daļas vai Likuma 8. panta kārtībā nav celta prasība pret viņiem (kamēr viņu tiesības nav aizskartas).

Turpretī Domei kā pakalpojuma sniedzējai /pers. C/ ir tiesības vērsties ar atbilstošu prasību pret /pers. B/ un /pers. A/ vispārējās jurisdikcijas tiesā. To, ka šādas prasības tiek celtas, apstiprina arī tiesu prakse (*papildus jau pirmās instances tiesas norādītajai tiesu praksei, sk. arī, piemēram, Rīgas rajona tiesas 2017. gada 17. janvāra spriedumu lietā Nr.C33582815, Madonas rajona tiesas 2016. gada 17. novembra spriedumu lietā Nr.C29482316, Jelgavas tiesas 2016. gada 25. oktobra spriedumu lietā Nr.C15187516, Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016. gada 20. aprīļa*

spriedumu lietā Nr.C32287615, Rīgas rajona tiesas 2016. gada 23. marta spriedumu lietā Nr.C3354315, Rīgas rajona tiesas 2016. gada 7. marta spriedumu lietā Nr.C33620115).

[12] Pieteicēji ir paskaidrojuši, ka viņiem vispār nav pienākuma maksāt par viņu tēvam sniegto pakalpojumu tādēļ, ka viņi nav atzīstami par tēva apgādniekiem Civillikuma 188. panta otrās daļas izpratnē, nevis tādēļ, ka viņiem nebūtu līdzekļu, ar ko segt izdevumus par sniegto pakalpojumu.

Attiecīgi izskatāmajā gadījumā, pretēji Domes paustajam lietā, nav jārisina jautājums par pieteicēju atbrīvošanu no pienākuma maksāt par viņu tēvam sniegto pakalpojumu trūcīga mantiskā stāvokļa dēļ. Pieteicēji uzskata, ka viņiem vispār nav pienākuma maksāt par /pers. C/ sniegto pakalpojumu, nevis jāmaksā par to kādā samazinātā apmērā.

[13] Apelācijas sūdzībā Dome norāda, ka lēmums par pakalpojuma apmaksas kārtību ir nepieciešams, lai pakalpojuma sniedzējs varētu noslēgt līgumu par pakalpojuma sniegšanu. Apgabaltiesa šādam iestādes apsvērumam nevar piekrist.

Noteikumu Nr.275 2. punkts noteic, ka klients par saņemto pakalpojumu maksā atbilstoši noslēgtajam līgumam starp klientu un sociālā pakalpojuma sniedzēju. Atbilstoši noteikumu 2.3. apakšpunktam līgumā papildus Civillikumā noteiktajiem vispārīgajiem līguma noteikumiem norāda pakalpojuma cenu, kopējo līguma summu, samaksas termiņus un soda sankcijas.

Noteikumu Nr.275 3. punkts noteic, ka gadījumā, ja klients normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par trūcīgu, par pakalpojumu maksā viņa apgādnieks vai apgādnieki. Šādā gadījumā šo noteikumu 2. punktā minēto līgumu noslēdz starp klientu, viņa apgādnieku un pakalpojuma sniedzēju.

Tādējādi pakalpojuma līguma dalībnieki, samaksa un samaksas kārtība tiek noteikta pakalpojuma līgumā, kam ir civiltiesiska daba. Administratīvajā procesā iestāde lemj tikai par klientam nepieciešamo un atbilstošo pakalpojumu piešķiršanu, bet civiltiesiskajā kārtībā tiek risināti jautājumi par pakalpojuma līguma dalībniekiem, pakalpojuma samaksu un samaksas kārtību. Tādēļ Dome konkrētajā gadījumā nevar ar administratīvo aktu noteikt pieteicējiem saistošu pienākumu noslēgt līgumu vai veikt samaksu.

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa atzīst, ka, Lēmumā izlemjot jautājumu par pieteicēju pienākumu veikt maksu par /pers. C/ sniegto pakalpojumu, Dome ir pārkāpusi savu pilnvaru jeb kompetences robežas, un Lēmums ir izdots ārpus Domes kompetences (*ultra vires*).

[14] Administratīvā procesa likuma 74. panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka administratīvais akts nav spēkā, ja to ir izdevusi iestāde, kurai konkrētā administratīvā akta izdošana nav piekritīga.

Iestādei jāizmanto sava rīcības brīvība tai piešķirtās kompetences, proti, rīcības brīvības ārējo robežu ietvaros, pretējā gadījumā tā rīkojas ārpus savas kompetences ietvariem un šāds *ultra vires* pieņemts lēmums ir kļūdains, līdz ar to prettiesisks. Iestādes rīcības brīvības ārējās robežas nosaka ne tikai likumā noteiktā iestādes vispārējā, proti, funkcionālā un organizatoriskā kompetence, bet arī ar likumu piešķirtā kompetence piemērot konkrēto tiesību normu, kura piešķir tai rīcības brīvību (*sk. Levits E. Ģenerālklauzulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība, Likums un Tiesības, 2003, Nr.7, 194.-195. lapa*).

Kompetences pārkāpums rodas tajos gadījumos, kad iestāde pieņēmusi lēmumu jautājumā, kas tai nebija piekritīgs (*ultra vires*), tas ir, tiesību normas nepiešķīra tiesības iestādei izlemt šāda rakstura jautājumus. Lēmumus, kurus iestāde pieņēmusi *ultra vires* saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 74. panta pirmās daļas 2. punktu ir pamats atzīt par spēkā neesošiem no šī akta pieņemšanas brīža (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-275 19. punktu, sal., sk. Augstākās tiesas 2006. gada 14. februāra sprieduma lietā Nr.SKA-34 10.7. punktu*).

Izvērtējot lietas apstākļus, apgabaltiesa konstatē, ka Lēmums ir atzīstams par spēkā neesošu, jo Dome ir pārkāpusi pilnvarojuma robežas un ar administratīvo aktu uzlikusi pieteicējiem saistošu pienākumu samaksāt par sociālo pakalpojumu, lai arī sociālā pakalpojuma samaksas jautājums ir risināms civiltiesiskā kārtībā (salīdz., sk. arī *Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 7. augusta sprieduma lietā Nr.A420190617 (stājies spēkā 2018. gada 8. septembrī) 10. punkta pēdējo teikumu un Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 8. oktobra lēmuma lietā Nr.A420249218 (stājies spēkā 2018. gada 8. oktobrī) 7.2. un 11. punktu*).

[15] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedums pēc būtības ir pareizs un pamatots. Tiesa pareizi konstatēja, ka Lēmumu dome pieņēmusi, darbojoties ārpus savas kompetences (Administratīvās rajona tiesas 2018. gada 31. augusta sprieduma 12. punkts). Šāda konstatējuma gadījumā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 74. panta pirmās daļas 2. punktu un 253. panta pirmo daļu tiesai bija jātaisa spriedums par administratīvā akta atzīšanu par spēkā neesošu, nevis par tā atcelšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307., 309. pantu un 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

apmierināt /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu.

Atzīt par spēkā neesošu no tā izdošanas brīža Jūrmalas pilsētas domes 2018. gada 5. janvāra lēmumu Nr.1.1-40/20.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	*(personiskais paraksts)*	K. Krastiņa
Tiesneses	*(personiskais paraksts)*	S. Gintere
	(personiskais paraksts)	S. Liniņa